

Metodyka weryfikacji siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000

Cel:

Weryfikacja siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000 m.in. wytypowanych zgodnie z Decyzją nr 5 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 30 stycznia 2007 roku w sprawie metodyk inwentaryzacji siedlisk i roślin (INVENT) wraz z oceną ich stanu, w szczególności na etapie tworzenia nowych Planów Urządzenia Lasu.

Metodyka:

Ocena fitosocjologiczna płatów siedlisk (kwalifikacja zgodnie ze zbiorowiskiem roślinnym) oraz ocena tych płatów z wykorzystaniem elementów metodyki Monitoringu siedlisk przyrodniczych GIOŚ.

Powierzchnia: dla siedlisk przyrodniczych 9110, 9130, 9160, 9170, 9190 przyjmuje się minimalną powierzchnię ocenianego płatu wynoszącą 0,5 ha za wyjątkiem sytuacji, kiedy wydzielanie mniejsze niż 0,5 ha będące płatem siedliska przyrodniczego zlokalizowane jest jako enklawa wśród innych wydzieleni, również zakwalifikowanych jako siedliska przyrodnicze. Pozostałe siedliska bez limitu powierzchniowego.

Porolność: pierwsze pokolenie drzewostanu na gruncie porolnym nie podlega ocenie.

Ocena stanu siedliska: za pomocą uproszczonej metodyki monitoringu GIOŚ (skala FV – stan właściwy, U1 – stan zadawalający, U2 – stan zły) – ocena wskaźników kardynalnych oraz innych dobrze charakteryzujących stan konkretnego siedliska – metoda ekspercka. Dodatkowo ocena stanu siedlisk zgodnie z metodyką inwentaryzacji leśnych siedlisk przyrodniczych w Lasach Państwowych (skala A, B, C). Klasyfikacja siedlisk Natura 2000 oraz ocena ich stanu przyporządkowywana całym wydzieleniom leśnym (niejednorodności, ich lokalizacja i szacowana powierzchnia w opisie płatu).

W celu dokonania ww. oceny zaleca się:

1. Wykonawca w uzgodnieniu z nadleśnictwem opracuje wzór formularza dla weryfikowanych siedlisk, w celu ujednolicenia gromadzonej dokumentacji.
2. Wykonawca w ramach badań terenowych zweryfikuje wytypowane i potencjalne występujące siedliska przyrodnicze poza obszarami Natura 2000, w tym 100% powierzchni siedlisk przyrodniczych wytypowanych na podstawie inwentaryzacji INWENT pochodzącej z lat 2006-2007. Niezbędna jest weryfikacja wszystkich wcześniej wykazywanych płatów siedlisk w celu pełnego uporządkowania obecnego stanu wiedzy oraz właściwej ochrony siedlisk.
3. Prace terenowe należy prowadzić w terminach umożliwiających identyfikację siedlisk przyrodniczych objętych ekspertyzą oraz określenie ich oceny ogólnej.
4. Dla zweryfikowanych pozytywnie siedlisk należy przygotować komplet danych GIS, zawierający m.in. informacje o powierzchni, położeniu płatów i ocenie ogólnej.
5. Formularze obserwacji należy wypełnić dla każdego potwierdzonego w terenie płatu

siedliska. W przypadku, gdy płaty jednorodnego siedliska są rozdzielone przestrzennie niejednorodnością np. w postaci innego siedliska, odnowień, rębni, pola uprawnego itp., a niejednorodność ta nie przekracza ok. 30% łącznej powierzchni tych płątów, można je opisywać razem jako jeden płąt.

6. W przypadku gdy występowanie siedliska przyrodniczego nie zostanie potwierdzone należy przedstawić formularze uproszczone, zawierające opis stwierdzonego zbiorowiska roślinnego (lub brak roślinności), potwierdzający brak badanego siedliska we wskazanej lokalizacji, bez oceny stanu siedliska.
7. Brak siedliska przyrodniczego, a także każda zmiana powierzchni, musi być właściwie uzasadniona, z podaniem informacji o podstawie negatywnej weryfikacji siedliska, np. czy wynika to z wcześniejszej, błędnej klasyfikacji.
8. Wykonawca wskaże właściwe dla danego siedliska przyrodniczego działania z zakresu gospodarki leśnej, które zapewnią zachowania lub przywrócenie właściwego stanu.
9. Zaleca się, aby do formularza obserwacji dołączone zostały dane pochodzące ze zdjęć fitosocjologicznych wykonanych w następującym zakresie: w przypadku płątów siedlisk o powierzchni: do 5 ha – 1 zdjęcie, 5-10 ha - 2 zdjęcia i powyżej 10 ha – 3 zdjęcia. W przypadku niejednorodności powierzchni zaleca się zwiększenie liczby wykonywanych zdjęć fitosocjologicznych.

Wskaźniki istotne w ocenie dla poszczególnych typów siedlisk przyrodniczych:

(* wskaźnik kardynalny)

9110 - Kwaśne buczyny niżowe (Luzulo pilosae-Fagetum)

- *Charakterystyczna kombinacja florystyczna (wskaźnik kardynalny),
- Skład drzewostanu,
- Inwazyjne gatunki obce w podszycie i w runie,
- Ekspansywne gatunki rodzime w runie,
- Struktura pionowa i przestrzenna roślinności,
- Wiek drzewostanu,
- Naturalne odnowienie drzewostanu,
- Gatunki obce w drzewostanie,
- Martwe drewno (łączne zasoby),
- Martwe drewno wielkowymiarowe.

9130 - Żyzne buczyny niżowe (Galio odorati-Fagetum)

- *Charakterystyczna kombinacja florystyczna (wskaźnik kardynalny),
- Skład drzewostanu,
- Ekspansywne gatunki rodzime w runie,
- Struktura pionowa i przestrzenna fitocenozy,
- Inwazyjne gatunki obce w podszycie i w runie,
- Wiek drzewostanu,
- Naturalne odnowienie drzewostanu,

- Gatunki obce w drzewostanie,
- Martwe drewno (łączne zasoby),
- Martwe drewno wielkowymiarowe.

9160 – Grąd subatlantycki (Stellario-Carpinetum)

- *Charakterystyczna kombinacja florystyczna runa,
- *Gatunki dominujące w poszczególnych warstwach fitocenozy,
- *Udział w drzewostanie gatunków liściastych (bez wczesnosukcesyjnych),
- *Udział graba,
- *Gatunki obce geograficznie w drzewostanie,
- *Martwe drewno leżące lub stojące >3 m długości i > 50 cm grubości,
- Udział gatunków „wczesnosukcesyjnych” w drzewostanie,
- Gatunki obce ekologicznie w drzewostanie,
- Naturalne odnowienie drzewostanu,
- Martwe drewno (łączne zasoby),
- Wiek drzewostanu,
- Struktura pionowa i przestrzenna roślinności,
- Inwazyjne gatunki obce w podszycie i runie,
- Ekspansywne gatunki rodzime (apofity) w runie.

9170 - Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum i Tilio-Carpinetum)

- *Charakterystyczna kombinacja florystyczna (wskaźnik kardynalny),
- Inwazyjne gatunki obce w podszycie i w runie,
- Ekspansywne gatunki rodzime w runie,
- Struktura pionowa i przestrzenna roślinności,
- Wiek drzewostanu,
- Naturalne odnowienie drzewostanu,
- Gatunki obce w drzewostanie,
- Martwe drewno (łączne zasoby),
- Martwe drewno wielkowymiarowe.

9190 - Kwaśne dąbrowy (Quercetea robori-petraeae)

- *Charakterystyczna kombinacja florystyczna runa,
- *Gatunki dominujące w poszczególnych warstwach fitocenozy,
- *Udział dębu w drzewostanie,
- *Gatunki obce geograficznie w drzewostanie,
- *Martwe drewno leżące lub stojące >3 m długości i > 50 cm grubości,
- Udział sosny w drzewostanie,
- Martwe drewno (łączne zasoby),
- Wiek drzewostanu,
- Naturalne odnowienie dębu,
- Struktura pionowa i przestrzenna drzewostanu,
- Ekspansywne gatunki obce w podszycie i runie,

- Ekspansywne gatunki rodzime (apofity) w runie.
- Gatunki obce ekologicznie w drzewostanie.

91D0 - Bory i lasy bagienne

- *Gatunki charakterystyczne,
- *Inwazyjne gatunki obce w runie,
- *Gatunki obce geograficznie w drzewostanie,
- *Uwodnienie,
- *Występowanie mchów torfowców (tylko w borach bagiennych),
- Gatunki dominujące,
- Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych,
- Wiek drzewostanu,
- Gatunki obce ekologicznie w drzewostanie,
- Martwe drewno leżące lub stojące >3 m długości i > 30 cm grubości,
- Naturalne odnowienie drzewostanu,
- Występowanie charakterystycznych krzewinek,
- Pionowa struktura roślinności.

91E0 - Łęgi wierzbowe, topolowe olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe)

- *Gatunki charakterystyczne,
- *Gatunki dominujące,
- *Obce gatunki inwazyjne,
- *Martwe drewno leżące lub stojące >3 m długości i > 50 cm grubości,
- *Reżim wodny,
- Gatunki obce geograficznie w drzewostanie,
- Ekspansywne gatunki rodzime (apofity) w runie,
- Naturalność koryta rzecznego,
- Wiek drzewostanu,
- Pionowa struktura roślinności,
- Naturalne odnowienie drzewostanu.

91F0 – Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)

- *Charakterystyczna kombinacja florystyczna runa,
- *Gatunki dominujące w poszczególnych warstwach fitocenozy,
- *Gatunki obce geograficznie w drzewostanie,
- *Martwe drewno leżące lub stojące >3 m długości i > 50 cm grubości,
- *Stosunki wodno-wilgotnościowe,
- Liczba gatunków z grupy „wiązy, dąb, jesion” występujących w drzewostanie,
- Różnorodność gatunkowa warstwy krzewów,
- Martwe drewno (łącznie zasoby),
- Gatunki obce ekologicznie w drzewostanie,
- Wiek drzewostanu,

- Naturalne odnowienie drzewostanu,
- Struktura pionowa i przestrzenna drzewostanu,
- Ekspansywne gatunki obce w podszybie i runie,
- Ekspansywne gatunki rodzime (apofity) w runie,
- Przejawy procesu grądowienia.

91I0 – Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*)

- *Gatunki charakterystyczne,
- *Gatunki ciepłolubne,
- *Zwarcie podszytu,
- *Zwarcie koron drzew,
- *Obce gatunki inwazyjne,
- Udział procentowy siedliska w płacie,
- Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych,
- Wiek drzewostanu,
- Gatunki obce geograficznie i ekologicznie w drzewostanie,
- Naturalne odnowienie,
- Obecność nasadzeń drzew,
- Zniszczenia drzewostanów.

91T0 – Śródładowy bór chrobotkowy

- *Charakterystyczna kombinacja florystyczna,
- *Występowanie i stan populacji chrobotków,
- *Ogólny stosunek pokrycia porostów i mchów do pokrycia roślin naczyniowych,
- *Wiek drzewostanu,
- *Obecność drewna martwego w dnie lasu,
- Udział procentowy w płacie,
- Obce gatunki inwazyjne,
- Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych,
- Gatunki obce w drzewostanie,
- Naturalne odnowienie drzewostanu,
- Obecność nasadzeń drzew.

Siedliska nieleśne

6510 – Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie

- Gatunki charakterystyczne
- Gatunki ekspansywne
- Ekspansja krzewów i podrostu

7140 – Torfowiska przejściowe i

- Gatunki charakterystyczne
- stopień uwodnienia
- Pokrycie i struktura gatunkowa mchów

3150 – Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami Nympheion, Potamion

- Charakterystyczna kombinacja zbiorowisk

3160 – Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne

- Gatunki charakterystyczne

7110 – Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą

- Gatunki charakterystyczne
- Pokrycie i struktura gatunkowa torfowców
- Odpowiednie uwodnienie